

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 fjt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (Jókai-utca 9. sz.)

Részvétirat Jakab Elek haláláról.

(Özv. Jakab Elekné asszonynak.)

185—1897.

E. K. T. K. i.

Nagyságos Asszony!

Egyházi Képviselő Tanácsunk mély megilletődéssel értesült a Nagyságos asszony szeretett férje, Jakab Elek országos levéltárnoknak f. hó 22-én bekövetkezett szomorú haláláról. Kérjük, fogadja el a Nagyságos asszony egyházunk őszinte részvétnyilvánítását. A boldogult halála egyházunkra is felette nagy veszteség, mert a boldogult, évek hosszú során keresztül kiváló nagy szolgálatokat tett főképpen egyházi irodalmunknak azzal, hogy egyházunk történelme főalakjai, különösen pedig egyházunk alapítója Dávid Ferencz életrajzát megírta és azzal a mostani és későbbi nemzedékek kegyeletét és hálás tiszteletét az elhunyt nagyok iránt, ragaszkodását és szeretetét az egyházhoz nagymértékben biztosította.

A megboldogult emlékének egyházunk lapjai hiven fogják őrizni. Az ő érdemei elévülhetlenek. Vajha a Nagyságos asszony és kedves családja bánatát némileg enyhítené Egyházi Képviselő Tanácsunk szomorú részvéte és egyházunk tagjai nagy számának mély tisztelete és hálás elismerése.

Mi kérjük a jó Istent, nyujtson enyhületet a Nagyságos asszony bánatos szívének.

Az Unitáriusok E. K. Tanácsának Kolozsvárt 1897. július 23-án tartott üléséből.

Nagy Lajos,
h. elnök.

Boros György,
jegyző.

Válasz a részvétiratra.

Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Úr!

Boldogult férjemnek közelebbről történt elhalálózása alkal-mával tisztelői, barátai, tisztviselő társai stb. tömegesen siettek részvétőket kifejezni. A nagy veszteség lesújtó tudatával visz-szamaradott élőket felkeresték vigasztaló részvétükkel; a meg-boldogult ravatalát elhalmozták koszorúikkal.

Felette jól esett ennyi részvét látása, enyhítőleg hatottak bánatos szívemre, de sehonnan, egy részről sem jött az oly ked-vesen, a megemlékezés olyan enyhítőleg, mint az *Unitárius* egy-házról, *attól* az egyháztól, melyet szíve utolsó dobbanásáig any-nyira szeretett, a melynek három százados küzdelmét anuyi szeretettel tudta az utókor számára megörökíteni.

A koporsóját elborító koszorúk özöne alatt a rajongásig szeretett egyházának, vallása közönségének koszorújától talán még egyszer megdobbant szíve a lezárt koporsó alatt, hogy annál édesebben pihenhessen az áldott anyaföldben. — Mintha hallani véltük volna még egyszer hangját: „Ne félj én kis népem . . . veled vagyok “

Méltóságod látta, ismerte közlrol ennek az örökké for-rongó szellemnek lelkületét, tudja, érzi, hogy *mit* és *kít* vesztett az unitárius vallásközönség.

Méltóságodat kérem fel, hogy úgy is, mint egyházának főpásztora, legyen a méltóságos és főtisztelendő Egyházi Képvi-selő Tanács előtt szószólója az én gyenge szózatomnak, a vesz-tőség súlya alatt fuldokló hangomnak, és tolmácsolja úgy a magam, mint gyermekeim hálás köszönetét a kegyeletes meg-emlékezésért. Köszönöm bánatos szívem mélyéből a részvétet, a koszorút, s azt kívánom, hogy az Isten minden unitáriust egy-háza, vallása iránt azzal a *szeretettel*, azzal a lelkesedéssel áldja meg, a melylyel az én boldogultam életében tündökölt.

Fogadja Méltóságod is igaz szívből jövő bánatos tiszte-letem.

Budapest, 1897. aug. 6.

Özv. Jakab Elekné.

Nők világa.

Az unitárius nők feladata.

Nagy és nehéz feladatra vállalkozom, érzem, mert nőkről akarok írni.

Először is azt nyilvánítom, hogy minden tiszteletem mellett, melyel egyházunk derék férfiai iránt viseltetem, én az unitárus vallás jövőjét az unitárius nők kezében látom letéve. Kérem ne értsenek rosszul. Megkülönböztetem az egyházat a vallástól, s azt hiszem az egyházat még száz év múlva is férfiak fogják kormányozni, püspöknek is csak férfit választanak még legalább is a jövő százban, de a mi a vallást illeti — újból is azt mondom, annak a jövőjét nők kezében látom.

Hiába! Mi férfiak tudunk szeretni, tudunk áldozni, tudunk buzgólkodni, de a mi szeretetüink nem olyan, mint az anyáké.

Csak egy pár példára hivatkozom. A Jézus, anyjának Máriának sokat köszönhetett abból a határtalan szeretetből, amely minden cselekedetét áthatotta.

Channing ez a méltó tanítványa Jézusnak, szintén anyjának köszönhetette, hogy ennek az új időnek legnagyobb apostola — szerintem — evangelistája lett.

A ki ezzel a két példával nem volna megelégedve, az forduljon az evangéliumokhoz, s a mult és jelen idő igazinagy embereihez s meglátja, hogy nagyságok főtítkát anyjoktól nyerték.

Én tehát fentartom azt az állításomat, hogy az unitárius vallás jövője a nőktől függ.

Egy oldalról már bebizonyítottam állításomat, s abban, remélem, megis tart engem mindenki, hogy a gyermekek vallásos nevelése tőlük függ. Másfelől azt mondom, hogy az egyházban a vallásos életet buzgóvá, pezsgővé és hatékonyvá csak nők tudják tenni.

Nem tudom felejtteni az angol nőket, a kiket ezelőtt néhány évvel a budapesti unitárius konferencián láttam volt. No már ha azok sem érdemlik meg az apostol nevet, akkor ki érdemelte meg azt? Ugy vettem észre, hogy ők minden embernek a szemét nézték s az üterét vizsgálták. Nem sokat járt az ők eszök az öltözeten, sem a termeten, hanem azon, hogy mi lakik az emberek szívében és elméjében. Mindnyájan jól tudjuk, mi lett itt járások eredménye. Az, hogy ma leányaink mehetnek Londonba, hogy élvezzék mind azt az előnyt

á mit a vagyon és a tudomány ifju leányoknak megadhat. Ha itéletem nem csal az a női akademitáság egy új korszak kezdetét jelenti, ha nemis egyházunk, de legalább nőink munkásságában, mert azt hiszem, ma már többen vannak ifju leányaink között is, a kik vágnak Londonba. Ennek így is kell lenni!

De azért ne higyük, hogy az angol nők valaha el tudják végezni azt, a mi egy magyar unitárius nőre vár. Sőt éppen most, a mikor már meg van kezdődve ez a viszony, a mi nőinknek egy eddig meg nem kísérelt tevékenységhez kell kezdeni, mert az idő oda haladott, hogy a nők lelkes buzgósága nélkül a vallásos élet mezején ránk várakozó munkát nem tudjuk elvégezni. A vallás jövője a nők kezében van!

Miért? Azért, mert a mint már nyilvánítottuk a gyermekeket, igazán vallásossá, csak az anyák nevelhetik.

Azért, mert a gyülekezetekben (ekklésiák) a vallásos buzgóságot a nők tartják fenn, mint a kik az Isten házának legszorgalmasabb látogatói. Ha a papnak míves nap reggeli estvéli könyörgésén két-három hallgatója van, azok kizárólag nők. Vasárnap is az ők soraik vannak jobban megtelve, a minék nem elég magyarázata az, hogy a férfiakat elvonja a munka, mert itt a velők született vallásos buzgóságnak van a legfőbb szerepe. Az ő szeretni tudó, gyöngéd szívök sokkal inkább vágyik az Isten felséges jóságáért hálát adni, mint a férfié.

A nők befolyásának tetemes része van abban is ha a férfiak a templomba járnak, egyfelől azért, mert az ők kedves kérdései: „te fiam nem mész ma a templomba?” „Apjok is eljő ma ugy-e? több ehez hasonlók nem tévesztik hatásokat. Azt hisszük minden ekklésiában van egy néhány olyan nő, a kik éppen olyan jól számon tartják kik járnak a templomba s kik nem, mint maga a pap. Ez a kedves vonás is mutatja hogy *a nők vallásos missiót teljesítenek az ekklésiában*

Mi nem is féltjük sem gyermekeinket sem unitárius ekklésiáinkat mindaddig, míg az anyák és a nők teljesítik azt, a mit eddig oly hiven teljesítettek, de az idő változik s azzal együtt az emberek is s a viszonyok is. Még csak erről kívánok szólni!

Azt hiszem nincsen egyetlen egyházunk, a melyből az unitárius híveknek egy tekintélyes része el ne lenne költözve *munkára* vagy a városokba, vagy valamely uradalomba — szolgálatra. Ha mindenik olyan szokásu volna, mint a toroczkaik nem félténém őket mert ezek az anyaegyházat nem hagyják, mikor csak lehet legalább imádkozni haza mennek, de vajjon a többi egyházak tagjainak meg van-e az a jó szokásuk? Vaj-

jon azok, a kik Háromszék és Udvarhely-megyéből Oláhországba mennek? — azok, a kik fiatalon 15—20 éves korukban szolgálatba lépnek — kérdem — ezek ki gondja alatt vannak?

Képzeljük el magunknak, hogy a jó nevelésű székely leány tapasztalat nélkül, fiatalon lépik egy nagy városba, hol a csábítás és kísértés karjai száz meg száz felől integetnek feléje, képzeljük el, hogy a csekély módu unitárius család összes vagyontkáját eladva belépik egy községbe, a hol nincsen hitének egyetlen sorsosa, nincsen templom a hol Istenéhez imádkozhatna hitében való megbotránkozás nélkül, mi lesz ezeknek sorsuk! Nemde biztos elsodortatás, elveszés! Az ekklesiáktól távol levő unitárius hívek száma a mai napon 4—5 ezerre bizvást tehető ide nem számítva a magasabb műveltségű, hivatalt viselőket a kiket az elsodortatás kevésbbé fenyeget.

Oriási nagy szám ez a mi kicsiny számunkhoz arányítva. De nagy szám főleg azért, mivel tudunkkal csupán Kolozsvár az a letelepedési hely, a hol anyaegyház van, s Brassó a másik, a hol leány egyház van s így tehát nem lehet arra számítani, hogy a mit elveszítünk a réven azt visszanyerjük a vámon.

Ez nagy baj és komoly veszedelem a mai világban a mikor a felekezetek hódító hadjáratot viselnek egymás ellen, mert több mint bizonyos, hogy a rövidebbet mi gyengébbek fogjuk húzni.

A védelemhez kell látni és pedig gyorsan! De hogy? Ugy hogy azok is lépjenek be a védők közé a kik eddig csak a tüzhelyet és a templomot védelmezték. *A nők segítségére van szükség.*

A Dávid Ferencz Egylet alakítson nőbizottságot Budapest, Kolozsvár, Torda, Toroczkó, Abrudbánya, Verespatak, Székely-Keresztur, Székely-Udvarhely, Maros-Vásárhely városokban és mindenik fiók egyletben. A nőbizottságok feladata legyen a hívek kiköltözésének figyelemmel kísérése, *s a kiköltözötteknek vallásos újságokkal, énekes ima s más vallásos könyvekkel ellátása*, azonkívül és főleg az érintkezésnek levelezés útján közetlen, a rokonok útján, közitett fenntartása. Legyen feladata oda hatni, hogy az illetők necsak vallásokat hanem erkölcsüket és nyelvöket is megtartsák s főleg az idegen ajkuakkal való összeházasodást kerüljék, minthogy ez úgy a vallásról mint a nemzeti-ségekről lemondást könnyen maga után vonhatja.

Talán nem sértjük meg a Főt. püspöknénk szerénységét, ha rá hivatkozunk, mint olyanra, a ki ezt a missiót hivatva van megteremteni. Mi ő méltóságát tartjuk hivatottnak arra, hogy egy női missiót szervezzen is és vezessen is. Ha ő méltósága a

kolozsvári nőválasztmánynyal karöltve megtalálja a vidéki nőket a mozgalom meg fog indulni s aránylag nagyon szerény eszközökkel becses és szép eredményt fognak elérni!

Ez lesz az unitárius vallásnak igazi missiói munkája az új ezer év küszöbén.

Boros György.

Az egyházi énektanítás ügyében hirdetett pályázat eredménye.

— Birálati jelentés a D. F. E. választmányához. —

Tekintetes választmány!

„Minő eljárás követendő az egyházi énekek tanításánál úgy az iskolában, mint a gyülekezetben, azon cél elérése szempontjából, hogy az éneklés az istentisztelet emelésére minél hathatósabb legyen?“ cz. tételre beérkezett 3 pályamunkáról szóló birálatunkat megbízatusunk értelmében a következőkben van szerencsénk előterjeszteni.

Az 1. sz. pályamunka szerzője „Istenem a te nevedben kezdem“ cz. jeligével ellátott munkájában elég terjedelmesen foglalkozik a kérdéssel. Nagy baja azonban a nagyon is „bőbeszédű“ szerzőnek, hogy a sok szóval sem tudja magát kellőleg megértetni. Kifejezései homályosak, kétértelműek. Azt mondja, hogy „az utóbbi időben az egyházi ének vesztett hatásából.“ Mindjárt utána kijavítja magát, mert egész meggyőződéssel állítja, hogy „énekeink nagy része, jól énekelve, szép és lélekemelő.“ Hát az természetes dolog, hogy a hatás az énektől és az énekléstől függött és fog függeni minden időben. Dolgozatának további részében az éneklési hibákat illetőleg azonban vannak a szerzőnek sok figyelemre méltó észrevételei is. Igen helyesen azt tartja legnagyobb hibának, hogy „sok helyen nem énekelnek!“

Ezután fessegeti a kántorok hiányos képzettségét, szemrehányást tesz az állami tanítóképzőknek, hogy a fősulyt a tanítóképzésre fekteti s csak mellékesen képesíti a tanítókat az ének-vezérségre. Ily körülmények között „egy énekvezér-képző intézet“ felállítását tartja szükségesnek s addig a míg ez megtörténhetnék „póttanfolyammal“ akar segíteni a dolgon. E jámbor óhajtasokra nem is teszünk ez uttal semmi észrevételt. Az ének tanításra vonatkozólag megint volnának itt-ott helyes nézetei, de alapjában véve nagy tájékozatlansággal és avult nézetekkel szól a kérdéshez. Hangjegy tautítását feleslegesnek tartja, nem adva semmit az E. K. T. által kiadott ide vonatkozó tervre és utasításra.

Ezek mellett is, kilátszik a munkából, hogy szerzője egy buzgó tanító, ki lelkesen végzi munkáját, de tanácsai, tervei nem elfogadhatók, azokkal nem lehet az ügyet előbbre vinni, mert nem gyakorlatiak. Dolgozata különben a 3 munka közül a legterjedelmesebb, de nem áll irodalmi színvonalon és így felesleges azzal tovább is foglalkoznunk.

A 2. sz. pályamunka, — melynek jeligéje: „A ki énekel kétszeresen imádkozik“ — már sok tekintetben helyesebb elvekkel küzd a pályadíjért. Ennek szerzője helyes megfigyeléssel foglalkozván az e téren mutatkozó bajokkal és közönnyel, rátér arra, hogy az énektanítás terén kellő sikert csak a hangjegy szerénti tanítással lehet elérni. Idáig nagyon helyes uton jár a munka szerzője, de ez ügygyel kapcsolatban oly kérdés taglalásába fog bele, a mi nem tartozik a dologra, de a melylyel különben sem tudott megküzdeni. Ugyanis fölhozza, hogy nekünk unitáriusoknak van énekkönyvünk kettő is, de nincs hangjegy-gyakorló könyvünk, minélfogva azon töri a fejét, hogy ezen miképpen segítsünk? Hát uramfia! hiszen tudni kell azt, hogy nekünk unitáriusoknak, külön *tantervünk* sincs népoktatásügyi intézeteinkre vonatkozólag, mint más felekezeteknek! Még pedig azért, mert az a „ministeri tanterv“, mely az állami és községi iskoláknak jó, nekünk is jó. A mi tanítási rendszerünk ép mint az állami és községi iskoláké, ehhez alkalmazkodik, vagy legalább kellene, hogy alkalmazkodjék. Ez a tanterv gondoskodik is a hangjegytanításról. Az E. K. T. által a vallásos ének tanítására kiadott terv és utasítás is ennek szem előtt tartásával készült. Vannak is ily célra szolgáló gyakorló könyvek bőviben, a melyekkel az állami képzőkben a növendékek megismerkednek. E tekintetben tehát nekünk, mint vallás-közönségnek semmi sürgős teendők nincsen. Ez is szinte oda megy ki, hogy állítsunk fel kántor-képzőt, a mi magában véve okos beszéd, de a jelen körülmények között az ilyen természetű kívánságokat megmosolyogják.

A jelen körülmények között még az is kárba vesztett buzgóság, hogy az E. K. Tanács pályázat útján összes énekeinket hangjegyekkel ellátva megiratta és kiadatta, mert bizony a könyv ott nyugszik és a vidék — tisztelet a kevés kivételnek — nem keresi.

Mint említők, a dolgozatnak azonban nagy érdeme, hogy a hangjegy szerénti tanítás mellett száll sikra s meggyőzően fejti ki, hogy ennek tanítása semmivel sem nehezebb, mint egyéb tárgynak a módszeres feldolgozása, mert az bizonyos, hogy e tárgyat is módszeresen kell kezelni. Itt szerző csak abban téved, hogy ezt nem a fekete táblán végezteti, hanem

az egyh. énekek tanításához „külön gyakorló könyv szerkesztését“ kívánja. Hát az a gyakorló könyv miért nem jó, a melyet világi énekek gyakorlásához s a műének tanításához használunk? Hát a ki semmi gyakorló könyvet nem használ, csak a fekete táblát és a gyerekek 6 krros kóta-füzetét s mégis szépen olvasák a gyerekek a jegyeket! Sőt az egyszerű egyházi énekeket az első látásra le is éneklük?! A pálya kérdésnek ép az a célja, hogy derítse ki, hogy a jelen körülmények között s a jelenlegi eszközök felhasználásával minő eljárást kövessen a tanító? S ime a pályázók kisütik, hogy a jelenlegi körülmények között nem lehet a helyzeten változtatni, a tanítók nem tehetnek semmit, hanem gondoskodják az egyház előbb külön gyakorló könyvről, mert az énekkönyvből a mellett, hogy mindeniknek ott van a jegye, nem lehet gyakorolni. Ilyet beszélni szerzőtől nagy tájékozatlanság! Az már igen helyes nézete szerzőnek, hogy a több szólamu éneklés céljából a mindkét nemü ifjuság köréből alakítsanak a tanítók énekkarokat. De a helyett, hogy ennek magasztos célját fejtegeti, a mit mindenki tud: el kellett volna mondania, hogy e tekintetben *minő eljárás követendő?* Mert az ily énekkaroknak ép az a szerencsétlenségök, hogy nincsenek egészséges alapon szervezve. Például legelőször, mikor még nincs sehol semmi, szabályokat dolgoznak ki, tisztviselőket választanak stb. Ez fordított eljárás. Első dolog ily egylet alakítására előbb kellőleg előkészíteni a talajt. Az iskolában kell először néhány éneket, 3—4-et legalább szépen duetben betanítani s azt a templomban orgona kísérettel előadatni.

Ez úton lassan, de biztosan haladva, pár év alatt az iskolás gyerekek énekének a templomban oly hatása lesz, a mi a hivek érdeklődését kiváló mértékben fel fogja kelteni. Most már módjával ki kell terjeszteni a tanítást az ismétlő tanulókra is és a templomban kapcsolatosan szerepeltetni kell közülök is az alkalmasokat az iskolai énekkarban. Midőn így az érdeklődés az ügy iránt a hivekben is mindinkább nő, valamely nagy ünnep alkalmából föl kell kérni a felnőttek közül is néhány jobb hangu énekest, hogy az iskolai énekkarban. mint vendégek vagy bármely czim alatt, vegyenek részt. Ha ez sikerül, akkor másokban is fölébred a vágy, hogy e szép dologban részt vegyenek. Midőn így néhány év alatt bele szoknak a karéneklésbe, akkor kell külön énekkart, vagy dalárdát szervezni. De az iskolai énektanítást hangjegyek alapján akkor sem kell elhanyagolni, mert különben néhány év múlva, nem lesz anyag és a „dalárda“ szépen megbukik, a mire már sok szomorú példa van.

Szerzőnek azt az indítványát, hogy a D. F. Egyleti fiók-

körökben énekkarok szerveztessenek, igen üdvösnek de részünkről nehéznek találjuk. Hogy alkalomadtán az ily gyűléseken solóban, duetben, vagy akárhogy vagy egy szép egyházi éneket halljunk, az mindenesetre kívánatos, de rendes énekkarok szervezésére gondolni, ma még korai dolog. Erre csak akkor következhetik a sor, midőn a hangjegyolvasás megszokott dolog lesz és minden nagyobb összejöveteleknél egy óra alatt az illetékesek elkészülnek egy pár összhangzatos ének előadására. Ezt esetleg, ha vannak alkalmas egyének, ma is meg lehet tenni énekkar szervezése nélkül, mint történt ez eddig is zsinatok s más nevezetes összejövetelek alkalmával. Maradnánk tehát egyelőre a helyi énekkarok szervezésénél, mivel ez is sok nehézséggel jár. Ha már egy ilyen testület oda kvalifikálta magát, ez is működhetik a D. F. E. gyűlésén s bizonyára működik is. De ezek nem olyan dolgok, melyek rövid idő alatt nyélbe üthetők.

Első dolog legyen tehát az iskolai éneklés föllendítése, mert ez szolgálhat alapul arra, hogy a kérdést társadalmi téren tovább fejlesszük. Hogy ez ügy tényleg általánosan el van hanyagolva, azt jól tudjuk, de ugyancsak megerősítenek ebben minket a kezünk alatt levő pályamunkák is. E szomorú állapoton segíteni tehát célja e pályázat hirdetésének is, nem az a mit a szerző sejt, hogy „többek véleményének meghallgatása után megírható legyen az egyh. énektanítás módszere.“ Csodálkozni vagyunk kénytelenek azon, hogy szerző úgy beszél, mintha nem tudná, hogy az énektanítás módszere, mint más tantárgyaké, meg van írva tekintélyes zene-paedagogusok által, mint Bartalus, Ernyei, Kapi Gyula stb. Most már tankönyvünk is van. Még is úgy látszik, hogy még mind csak sohajtozunk, a helyett, hogy a cselekvés terére lépnénk. Az ének-gyakorló-és tankönyvek alapján mindenki maga kell hogy fölépitse saját tapasztalata alapján azt az egyedüli módszert, melytől a tanítás elmaradhatlan sikere függ!

Világosabban szólva, a pálya-tétel kitűzésének célja csak az volt, hogy a tapasztaltabbak és a dologban jártosabbak, mondják el, hogy úgy az iskolában, mint a felnöttek körében minő utakon és módokon lehet az éneklés iránt a vágyat felkelteni, azt ápolni, hogy állandó hatással legyen az istentisztelet emelésére. Végezetül a jelzett hiányok és kifogások mellett is elismerjük, hogy szerző mindenesetre méltánylásra érdemes munkát végzett, és dolgozatának van irodalmi becse is, a mennyiben nyelvezete választékos, gondolatait kellő logikai rendben tudja kifejezni. De e mellett nagy hiánynak marad, hogy a tárgyat nem merítette ki, nem elég körültekintéssel

fogott annak megírásához. De ne csüggedjen el, mert egy második átdolgozás mindent helyre hozhat!

A 3. sz. pályamunka, melynek jeligéje: „Nem szeretem a tanítót, a ki nem énekel,“ szintén jó dolgozat a maga nemében, de nagy részben oly általánosságokkal foglalkozik a miből okulni bizony nem sokat lehet. Először is szerző igen szépen fejtegeti a zene és ének hatását. Rátérve a kérdésre, ismerteti, hogy az énektanításra a vélemények elágazók, egyik rész hangjegy szerint, másik hallás után kívánja tanítani az éneket. Szerző hangjegy szerint kívánja tanítani a III. osztálytól kezdve, de vitatkozik a rendszerek fölött, hogy melyik a jobb? A *do re mi* rendszernek adva az elsőséget, körülményesen és igen ügyesen előadja annak tanítási módszerét. Hát ez szerintünk mind kárba veszett fáradság, mert a mint a 2. sz. pályamunka bírálatánál tüzetesen kifejtettük, a pályakérdés kitűzése nem a tanítási módszer javítására céloz, hanem arra, hogy fejtsenek fel ama teendők, melyekkel az éneklésnek az iskolában és a gyülekezetben némi lendületet adhatunk. Dolgozata további folyamán igen szépen és szakszerűleg fejtegeti szerző az iskolai énektanítás célját, de ebből is igen kevés az, a mi a dologra tartozik,

Végezetül a gyülekezetbeli vagy is a felnőttek körébe tartozó teendőkről már sok hasznos megfigyelni valót mond szerző, melyek megvalósítását a pap és tanító együttes működéséhez köti. De hogy összhangzatos éneket is tanítsunk, azt csak úgy oda veti; pedig ép ennek módjáról kellett volna, hogy gyakorlati tapasztalatait elmondja. Azt óhajtja, hogy az egész gyülekezet énekeljen, habár egyhangon, de hogy ezt micsoda eszközökkel és miféle eljárással lehetne elérni, arról semmit sem mond, csak folytonosan buzdít és lelkesít, a mi a dologon egyáltalában keveset segít.

Irodalmi becsé e dolgozatnak is van, szerző jól forgatja a tollat és teljesen alkalmas egyéniségnek tartjuk arra, hogy munkáját sikeresen átdolgozza és diadalra juttassa. Ez alkalommal egyhangu ítéletünk szerint a pályadíj egyik munkának sem adható ki.

Ajánjuk azért a tek. választmánynak, hogy ez évi október 15-re hirdessen a tételre új pályázatot.

Kolozsvárt, 1897. jul. 2.

Boér Gergely,

Boros György,
bir. biz. tagok.

Iszlai Márton,

Válasz *

Simó János sepsi-kőrispataki lelkész urnak.

Édes Barátom!

Egyéni gyengeségem, mit tán te is hibáztatsz, hogy mindenért nem ütöm meg a divatos nagy dobót, sőt némely dolgokat nem is tartok panaszra valóknak, melyeket mások ott nagy hangon kínálgatnak. Mégis én voltam az, ki állításaidat Tudni-vágyó név alatt még egyszer az olvasó közönség elé vittem lehető hű másolatban. Lehetnek élesebb szemek is, mint az enyéim, melyek ebben „személyi érzékenykedést“ látnak, de tőlem ez távol volt s nevemet is azért hallgattam el, hogy senki illet ne olvasson ki kérdéseimből.

Mikor válaszodat elolvastam, már bocsáss meg őszinteségemért, Bodóné jutott eszembe, ki mindig mást beszél, mikor a bor áráról van szó. Miért kell a tantervről beszélni, mikor szerzője forog kérdésben, és miért kell a szerzőről beszélni, mikor a tantervről van szó? Ha első cikkedben a tantervet bírálta volna, tán semmi szavam nem lett volna hozzá, de mivel szerzőjéről beszéltél, és pedig oly módon, mely kevesek előtt tűnhetik fel akár szellemesnek, akár helyesnek, bátor voltam még egyszer kérdezni, hogy igaz-e állításod Feleleted a kérdést félretereszti s beszél a tantervről. Gondolom, hogy itt még olyan gyöngye látásnak is, mint jó magam, könnyebben felfedezik a személyi érzékenykedést és a circulus vitiosust is. Ha praktikusabb terv kell, és ilyen fölött rendelkezzel, hiszem, hogy vallás-közönségünk szívesen fogadja. Azt azonban ajánlom, hogy az új és praktikus terv ne „az ösmert népiskola talajából“ vétessék, mely lehet Sepsi-Kőrispatakon egy és Píripócson más, hanem a törvény által tervezett népiskola talajából.

Kérdezed, hogy mi volt czélom e kérdéssel. Hát bizony azt bajos „kitalálni“. Kérdést azért tesz az ember, hogy feleletet kapjon reá, s ha kérdésem az volt: igaz-e? czélom ennek meg-tudása volt és egyéb semmi. Csak kételkedő, gyanakodó ember találgat s hidd el elvem volt és lesz: amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica Veritas.

Második kérdésemre feleleted az, hogy: „lehet“. Hát ugyan miért nem irtad ezt legelőször is? Hiszen ha ezt mondod: lehet, hogy holnap nem fog felkelni a nap, még azt sem kifogásolom. Különösen papi embernél azonban hit és bizalom ajánlatosabb oly dolgokban, melyeket nem tud, mint gyanusítás, kétkedés és bizalmatlankodás. Még feleletedben is „szerencsétlen pályaművek“-nek nevezed azokat, melyeket a kolozsvári bírálók siker-

* A megelőző számokból tér szűke miatt maradt ki.

telemnek (sic) nyilvánítottak. Vajjon nem lehettek szerencsétlenebbek azok a bírálók, kiknek azok fölött véleményt kellett alkotniok és mondaniok? Ha valaki azt állítja, hogy a pályázat eredménytelen voltának okai a bírálók és nem a pályamunkák, annak mindenekelőtt ismernie kell a munkákat, kimutatnia, hogy a bírálatok hibásak és valótlanságot állítanak. Ezek nélkül a gyanusítás rágalmozás számba is vehető, mit azonban én nem veszek tekintetbe, mert a szerencsétlen bírálók között én is ott voltam s az igazság megállapításánál érdekelt fél volnék.

Megengedj, ha nem kis mérvű makacsságnak itélem kijelentésemet, hogy még ilyen körülmények között és ilyen dologban is fenntartod az általad írottakat. Hogy megfelelő niveau álló eszmecsere-t folytassunk erről, én képtelennek érzem magam reá, mert arra a niveaura, melyet nem ismerek, sem felemelkedni, sem esetleg leszállani nem tudok.

A mi a többit illeti, azok nem tartoznak a dologra. Óhajlásai minden embernek vannak, de csak saját maga felett rendelkezhetik s még nem is mindig. A „kolozsvári“ és „rusticus falusi“ jelzők ily hangu összehozását vagy személyi érzékenykedésnek tartom, vagy pedig izléstelennek. Minek való ezeket az örökké gyűlöletes megkülönböztetéseket mindig hangoztatnunk?

Kérlek tehát, ha felelni akarsz és tudsz kérdéseimre, tedd azt egyenesen és hozz érveket támogatásul. Ne bajlódjunk azzal, hogy miért kérdem én, vagy miért nem kérdek egyebet, vagy hogy mi a szükség az iskolákban, hanem azzal, hogy igaz-e állításod? Erre kértem feleletet személyem megnevezése nélkül s ezt várom most őszinte jóakarattal.*

Legszívélyesebb üdvözlettel maradok

Kolozsvárt, 1807. június 15.

barátod
Gálfí Lőrincz

Irodalom.

„*Esperanto*“ nevet adott dr. Zamenhof a legújabb és legtöbbet ígérő világnyelvnek Ezt a nevezetes és rendkívüli fontos új nyelvet, Dr. Bálint Gábor egyet. tanár úr jeles tanítványa Barabás Ábel tanárjelölt a tanár úr utmutatásai mellett a magyar közönség számára ellátta nyelvtannal és gyakorlókönyvvel, szókönyvvel. A műben a legjelesebb írók műveiből vannak mutatványok. A híres nyelvész Dr. Müller Miksa az „*Esperanto*“ nyelvről így nyilatkozott: „Határozottan kijelentem, hogy az *Esperanto* felülmul minden eddigi kísérletet.“ Dr. Bálint Gábor ezt írja: „a nyelv az éven át kinosan deklinált latin és német

* Az eszmecsere előtt nyitva áll lapunk, de nagyon kérjük t. dolgozó társainkat kerüljenek minden személyes vonatkozást. Szerk.

nyelvnek azt a gyakorlati hasznát láthatja a magyar ember, hogy a Zamenhof logikus kombinációjával a latin, német, görög és a közbeszédből ismert olasz, francia és angol szókból olyan levelet állithat össze, melylyel ismeretségbe léphet emberiársával a föld kerekiségén akárhol.“ Az Esperanto nyelvnek csak 16 szabálya van, tehát nagyon könnyen és gyorsan megtanulható. A Barabás könyve a jelen évben megjelenik. Előfizetési ára csak 1 frt 80 kr., mit a szerzőhöz kell küldeni Kolozsvárra az „Ellenzék“ szerkesztőségébe. Az érdekes műre fölhívjuk olvasóink figyelmét.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Uj tanárok.** Az E. K. Tanács helyettes tanároknak megválasztotta a számtan és mértan tanítására Kaufmann Dezső, a latin és német nyelv tanítására Pálfi Márton tanárjelölteket. Az elsőt, ki nem tartozik egyházunkhoz, jeles bizonyítványai, az utóbbit bizonyítványain kívül még a főiskolánkban szerzett tanulói érdemei ajánlják. Mi nagy reménnyel nézünk működésük elébe.

— **Tordán** az unitárius gymnasium épületét a polgári finiskola számára az állam újabb öt évre bérbe vette.

— **Papi bucsúzó és beköszöntő.** A polgárdii leányegyházban július hó 11-én tartotta kibúcsúzóját három éven át volt lelkésze Demeter Dénes s. lelkészt s a mint ő végezte megható beszédét, azután n. t. Gál Miklós budapesti lelkész ur lépett a szószékre s egy eszméssel telt szép beszédet mondott úgy a volt, mint az új lelkészhez és a püspöki rendelvény felolvasása után felhívta Pálfi Ferencz új lelkészt a szószék elfoglalására. Az új lelkész szószékre lépven, nyugodt, csendes és kellemes előadással mondta el figyelmet érdemlő beköszöntőjét Jeremiás I. rész 6. és 7. verse alapján. 1-ször beszélt az új papi hivatalról. 2-szor az ígéről, melyet hirdetni akar, fejtegetvén az emberi szív ősi eredeti vallását; a Jézus Krisztus vallását, a lelki szabadság vallását és az emberi méltóság vallását. Beszédével nagy hatást gyakorolt a szép számmal összegyűlt hívekre és más vallásu hallgatóira. — Adja az Isten! hogy szorgalmas és lelkiismeretes munkása legyen az ur szőlőjének — Demeter lelkész urat is kísérje szerencse és áldás a nyert új állomásán. **B. J.**

— **Karácsonfalván** július 18-án köszöntött be Demeter Dénes, megelőzőleg polgárdii segédlelkész. Ez alkalomra diszt öltött Karácsonfalva s diszbe öltöztette templomát és annak környékét is. A templom zsufolásig telve néppel, kiknek sorában számos értelmiség a vidékről is. Megjelent az egyházkör több lelkésze és tanítója életükön az esperessel. Az ifjusági dalkör tagjai, falusi legények és leányok, zászlókkal várták az új lelkészt, a ki az iktató papokkal érkezett a templomhoz s úgy kísérték a templom ajtóig. Köz- és harmoniás éneklés után Darkó esperes üdvözölte az egyházközséget és új lelkészt. Rokonszenvesen szólott a vallásos türelemről. A kinevezési okmányt felolvasta Pál Ferencz lelkész.

Demeter a szószéken nagy figyelem közben mondá el imáját s utána gondosan kidolgozott, szónoki erővel előadott beszédét. Luk. 9, 33. alapján építette szilárd alapra a vallásosság, hazaszeretet és áldozatosság hajlékát.

Jól esett látnunk karácsonfalvi híveink lelkesült örömét. A lelkész megnyerte hívei szeretetét, bizodalmit. Beigtató beszédet Pál Ferencz ok-

lánci lelkész mondott, intve a gyülekezetet, hogy a hitben erősek, a szeretetben állandók, az akaratban és elhatározásban egyek legyenek. 1. cz.

— **A „küküllői unitárius egyházkör“** folyó évi rendes közgyűlését Széplakon aug. 9-én tartotta meg. A belső emberek csaknem teljes számmal, de a világi részről csupán Iszlai László és id. Vajna Lajos körli gondnokok, Buzogány János széplaki ekl. gondnok voltak jelen. Több buzgóságot várunk világi hiveinktől. A közgyűlést megelőzőleg d. e. 10 órakor istentiszteletet tartott ott Gálfalvi István harangiábi lelkész. Esperesünk lelkes és buzdító beszédében meghatóan emlékezik meg a Petrichevich Horváth családról, mint egyházunk régi pátronusáról és a széplaki egyház főtartójáról. Az énekvezéri teendőt Szinte Sándor deésfalvi új énekvezér végezte. Templomozás után tiszteletünket tettük a Petrichevich Horváth családnál, hol az esperes úr egy, nála már megszokott, talpraesett beszéddel üdvözölte a kedves családot. Igen szives, vendégszerető fogadásban részesültünk.

A közgyűlésen Gvidó Béla esperes és Iszlai László főgondnok elnököltek. Esperesünk részletes jelentéssel nyitotta meg a gyűlést Szent valásunk keletkezését és fejlődését vázolja nagy szakértelemmel. Már átléptük a 2-ik ezer év kezdetét: új törvények, új alkotások alatt kell folytatnunk egyházi munkálkodásunkat, még pedig több lelkesültséggel, több akarat-erővel, mint valaha. Úsi erényünk: a hagyományos unitárius összetartás sikert ígér, azt kell, hogy arasson. Felemlitésre méltó, hogy a dicső-szentmártoni eklézsiában a téli hónapok alatt, fűtött teremben a gyermekek részére külön istentisztelet tartatott Örvedetes, hogy a polgári törvények alatt is hiveink nagy szeretettel kéri az egyházi áldást a szövetség kötésénél; a keresztelés és temetés is megtartja régi jellegét. Egyházkörünkben van 10 anya- és 9 leányegyház, eperesi uton a lépés meg van téve, hogy Nagy-Tereme leányegyházunk újból visszaállíttassék az anyaegyházak sorába. Az egyházkörben ma 4146 lélek van. Dombón meg van téve az első lépés arra, hogy még egy tanítói állomás szerveztessék. Egyházkörünk összes eklézsiáinak bevétele: 8371 frt, kiadása: 6,72 frt. Az összes pénzvagyonból takarékbán van: 2882 frt 34 kr. A jelentés megemlékezik végzetül Egyházunk nagy halottairól, nevezetesen: Dr. Brassai Sámuelről és Jakab Elekről, kik egyházunknak főszlopai valának. Előbbinek koporsójára — a temetésen jelen lévén — cserkoszorút helyezett az egyházkör nevében a felirattal: „A magyar haza és Unitárius vallás halhatatlanjának, a Küküllői Unitárius Egyházkör.“

„Az unitárius lelkész-kör“ alakítása tárgyában a szabály elfogadtatott, Erzsébetváros és Medgyes részére egy lelkész-állomás hozatott javaslatba, mivel mindkét helyen számos unitárius lakik. A belső emberek jövedelmének régebbi összeírásán a kör változtatni nem akar. A papi fizetésre a leányegyházak után járó jövedelem bele nem számítandó. Az eperesi és jegyzői hivatalok betöltésére vonatkozólag a gyűlés a régi szokás mellett marad. A tanügyi jelentés, mivel a tanügyi jegyző otthon felelt a jelentést: elmaradt, hanem egy bizottság neveztetett ki annak hitelesítésére. Megtartatott a „Dávid Ferencz egyleti gyűlés“, melyen Utó Lajos és Szinte Sándor felolvastak.

J. D.

— **Petőfi Regék.** Évek óta fáradozom a „Petőfi Regék“ gyűjtésén, s mielőtt sajtó alá rendezném, felhívom mindazokat, a kik a nagy dalnokról bármilyen mesét, regét vagy mondát hallottak, hogy azt lejegyezve nekem elküldeni kegyeskedjenek. Gyűjteményem nagyobb regéi: „Szbériában“; „Petőfi a Kárpátok szelleme“; „A székely leány kedvese“: „Pásztorfiu a költőről“; „A vén borvizes meséje“ stb. A főljegyzéseket 1897. szeptember végéig kéri Péterfi Tamás Marosvásárhely.

— **Iskolatársak találkozása.** Tisztelettel felkérem mindazon barátaimat, kik az unitáriusok kolozsvári főtanodájában az 1886–87. évben érettségítettek, hogy a nálam levő egyetlen baráti szerződés értelmében f. szeptember hó 5-én vasárnap d. e. 10 órakor a főtanodában megjelenni sziveskedjenek. Hadházi Sándor kolozsvármegye pénztári ellenőre.

— **A népiskolai énektanítás** érdekében felhívjuk a tanítók és iskolaszékek figyelmét. Azt tapasztaltuk, hogy az éneket mindenki szereti, de azért egy lépést sem kíván tenni. Az Isten adott hangot, adott éneket is, de azt mívelni, ezt tanulni kell. Mindenkit meglepne, ha közölnék hány iskolában nem ismerik az egyházi énektanítás új könyvét melyet az E. K. Tanács adott ki nagy áldozattal: 1 frtért megrendelhető Iszlai Márton úrnál Kolozsvárt

— **Jakab Elek temetése.** Jakab Eleknek, budapesti egyházunk kiváló tagjának, a jeles történetírónak temetése július hó 22-én ment végbe. A temetés a Döbrentei-utcai lakásról történt és helybeli lelkész Gál Miklós végezte. A temetésen jelen volt Perczel Dezső belügyminister, Széll Ignác államtitkár, Szily Kálmán, a m. tud. akadémia főtitkára, az akadémia képviselőtársai és több egyháztag. A ravatalt az E. K. Tanács és az orsz. levéltári tisztviselőként kívül számos koszorú borította be. A sirnál az E. K. Tanács nevében Kovács János kolozsvári főgymnasiunai tanár megható szavakkal búcsuzott el a halottól, mint az egyháznak lelkes tagjától és kiváló történetírójától. Kivüle még Dr. Gál Kelemen tanár volt jelen a temetésen, mint az E. K. Tanács képviselője.

— **Sárdi Sámuel,** a kolozsvári unitárius főiskola helyettes tanára augusztus 1-ső napján, rövid ideig tartott súlyos betegség után, elhunyt. Kiváló szorgalmu, jeles tehetségű ifju ember volt. Szép tervekkel, nagy eszmékkel nézett a jövő elébe. Pályájának élt, s ime a munka kezdetén végezte be futását. Öreg édes anyja s három leánytestvére, kiknek támaszuk s minden reményük volt, siratják korai halálát. Szerető tanítványai bánatos szívvvel fogják körülvenni tanszékét. Nyugodjék csendesen! A halottas háznál Péterfi Dénes lelkész imát, a sirnál Gál Kelemen beszédet mondott.

— **Damonkos Károlyt,** főiskolánknak több éven át szorgalmas, derék tanárát a vallás és közokt. minister kinevezte a szamosújvári főgymnasiumhoz rendes tanárnak. Gratulálunk az előléptetéshez

— **Köszönet.** Sándor Mózes kénosi körjegyző és neje Czirják Verona a mult években „kepeváltsági és harang-alapra“ összesen 70 kor. összeget, közelebbről templomunk belső szepítésére 40 koronát és „Templomjavítási alapra“ 10 koronát ajándékoztak. Szép cselekedetük dicséretre nem szorul. Fogadják hálás köszönetünket. Kénosban, 1897. július 23-án Vári Albert lelkész. Imre András gondnok.

EGYELETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A „Fiatalság Barátját“ az E. K. Tanács körlevélben melegen ajánlotta az Ésperes urak figyelmébe.

Szerkesztői üzenetek. Sepsí-Szt.-György. Egy előttünk ismeretlen kézről levelet kaptunk a sepsí-szent-györgyi postáról. A levél fizetve volt, mi nagyon kíváncsian bontottuk fel, mivel sejtelmünk női kézre magyarázta a vonásokat. Azt hittük, egy aggódó anyai szív jó indulatú támogatást kér a közelgő javító vizsgálatra. Csalódtunk. Nem anya írta, más sem írta, hanem „Egy s z a b a d k ö m í v e s“. El voltunk álmélkodva, mert ilyen szerencsére nem számítotunk. Belül szerkesztőnk hivatalos címére szólott a levél és főtartalma szószerint ez: „Ha nem tud a z ú r a r a b u s u l, n e b e s z é l j e n a r a b u s u l.“ Ez,

átlátjuk, nagyon okos beszéd, kár, hogy nem „egy szabadkőmives“ találta ki. A kedves író, — így nevezzük, mert már-már hisszük is, hogy a tollat gyöngéd női kéz fogta, a ki bizonytal nem szabadkőmives, mert nem volt szabad azt írnia, a mit ő gondolt, hanem azt, a mit mondottak tolla alá — a kedves író olvasta lapunk mult számában a szabadkőmivesre tett szerkesztői izenetünket és védelmébe veszi azt a papot, a kit mi nem vádoltunk, s ezzel elárulja, hogy csakugyan ismer olyan unitárius papot, a ki a „szabadkőmives“ táborhoz tartozik. A kedves kéz így végzi szavait: „én pap nem, de azért erős és igaz unitárius vagyok s ezért szegyenlem az ön szerkesztői izenetét, mert ebből az tűnik ki, hogy ön még lexikont sem olvasott.“ Ezt a kemény beszédet kár volt a gyöngéd és még a mellett — soraiból ítélve — ifju női kéz alá adni tiszt sz. k. m. Nekünk van lexikonunk, de mi sem abból, sem ebből a levélbel nem tanltuk meg azt, a miben nyilvánosan kértük a felvilágosítást. Ha nem szabad megmondaniok, hogy mire, mily föltételek alatt szövöttek, akkor csakugyan fölfehető — a mit mondottunk — hogy érdekszövetkezet. Ezt a föltvést a levél elitkolt írója nem oszlatta el. — **I. Iona.** Köszönjük az érdeklődést. Az „Édes otthon“ból kapható még egy néhány példány a rendes árban (50 kr.). Szándékunk hasonló könyvek kiadása, de még csak annyi bizonyosat mondhatunk, hogy „Édes otthon könyvtára“ lesz a czim Anyag bőven áll rendelkezésre. — **A. D. Torda.** Levél ment. — **Sz. Zs.** Elküldöttük. Nem kellene annyiban hagyni. — **M. G. Sz. cze.** A felszólító úrlapokat elküldöttük. Egyébben várjuk az eredményt — **A fiókegyletek pénztárnokai** sziveskedjenek a hátralékok felhajtásában buzgólni. A Választmány készítette fölhívó úrlapokból, ha kívánják, küldünk. — **Olvasóinkat** kérjük a közlöny mult havi számához mellékelt fölszólítást vegyék becses figyelmökbe és rendezzék a hátralékokat. Nem mindenkin ek küldöttük kimutatást tartozásairól, de mindenki tudhatja, miota nem fizetett. Indítson meg 2-3 vagy 5 frtot s azonnal meglátja, hányadán van a fizetők sorában — **M. L. Firtos** alatt szép dal szokott teremni, ha van, ki a hárfát hüen pengeti. Várjuk. — **Egy ismeretlen kéz** éppen lapunk zártakor megisztelt a „Székely Nemzet“nek három számával a mult évből Azt gondoljuk, hogy a lapból „A szabadkőmiveseg hazánkban“ cz. cikkeket kell elolvasunk. Szakitunk rá időt, mert szeretünk tanulni. Köszönjük. — **Gv. B.** Elküldöttük a négy számot és **F. B.-t** is. — **F. L. Helyt.** Az új püspök ur ő mélt Abrudbányán fogadta volt az unitárius küldöttséget, de a látogatást csak hiveinek adta vissza. Ez felfogás dolga lévén, nem lehet sokáig vitatni. Legkihívóbb — értesülésünk szerint — templomi beszéde volt, melyben „sajnálataát fejezte ki, hogy a felekezetek az Isten irgalmában nem részesülhetnek.“ Ez ismét hit dolga. Minket ettől eltérőleg az a hit táplál, erősít és munkára lelkesít, hogy Isten mindnyájunknak közös atyja, a ki nem nézi, hogy süveg van-e fejünkön, oltár előtt térdelünk-e vagy egyenesen állunk. Ő a lélek gondolatjait és a szív érzelmeit vizsgálja. A kinél ezek tiszták, az előtte kedves, akár hogy hirdesse Gr. Majláth püspök ur. — **s. Iy. A-a.** A rövid tudósításokat mindig szivesen vesszük. Lelkészeink bizony megethetnek, hogy egy levelező-lapon értesítsék az Unitárius Közlöny minden nevezetes mozzanatról. Lapunk megörökíti az egyházi és iskolai mozgalmak havi krónikáját az utókor számára. — Több cikk jövőben

---

TARTALOM: Részvétirat Jakab Elek haláláról. 137. l. — Nők világa: Az unitárius nők feladata. Boros György. 139 l. — Az egyházi énektanítás ügyében hirdetett pályázat eredménye. 142. l. — Válasz. Gálfi Lőrincz. 147. l. — Irodalom 148. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak: Új tanárok Tordán. Papi búcsuzó és beköszöntő. Karácsonfalván A küküllői unitárius egyházkör. Petőfi Sándor. Iskolatársak találkozása. A népiskolai tanítás. Jakab Elek temetése. Sárdi Sámuel Damokos Károly. Köszönet. 149. l. — Egyleti élet és munkásság: A Fiatalság Barátja. Szerkesztői izenetek. 151. l. —

Nyomatot Gámán J. örökösénél Kolozsvárt. (Belközépczeza 2.)